

بررسی عوامل مؤثر در رضایت شغلی پرستاران شاغل در بیمارستان های منتخب نظامی و دولتی شهر تهران در سال ۱۳۹۲

سید یاسر موسوی تبار^۱، دکتر رمضان رحمانی^۲، دکتر مسعود سیرتی نیر^۳، زینب عباس زاده^۴

چکیده:

مقدمه: یکی از عمدۀ ترین بخش نیروی انسانی نظام بهداشتی کشور را پرستاران تشکیل می دهنند. رضایت شغلی پرستاران رابطه مستقیم با کیفیت خدمات پرستاری و بدنیال آن سلامت افراد جامعه دارد. این مطالعه با هدف بررسی مقایسه ای رضایت شغلی پرستاران شاغل در بیمارستانهای دولتی و نظامی شهر تهران انجام شد.

روش: این پژوهش در قالب یک طرح توصیفی- تحلیلی از ابتدای اردیبهشت تا پایان تیرماه سال ۱۳۹۲ در ۶ بیمارستان جنرال نظامی و غیر نظامی (دولتی) تهران با روشن نمونه گیری تصادفی بر روی ۱۶۲ نفر از پرستاران انجام گرفت. در این تحقیق برای جمع آوری اطلاعات از پرسشنامه رضایت شغلی "JDI" استفاده گردید.

نتایج: یافته ها در این مطالعه نشان داد که در مجموع، رضایت شغلی کلی پرستاران (بیمارستانهای دولتی و نظامی) اکثریت با ۵۹٪ فراوانی در حد متوسط قرار دارد. تحلیل آماری بر اساس آزمون T نشان داد که بین میانگین رضایت پرستاران شاغل در بیمارستانهای نظامی با دولتی اختلاف معنادار وجود دارد بطوریکه رضایت پرستاران نظامی کمتر از دولتی بود ($P=0.001$).

بحث: نبود رضایت شغلی خوب در پرستاران بالاخص در پرستاران نظامی، موجب افت کیفیت ارایه خدمات پرستاری می شود. این مسئله جای تامل داشته و توجه بیشتر متولیان بهداشت و درمان سازمانهای مربوطه را طلب می کند.

کلمات کلیدی: پرستار نظامی، پرستار غیرنظامی، رضایت شغلی

مقدمه:

در آن شغل بازده و کیفیت مناسبی را رائمه نمی دهنند(۷). کوتز رضایت شغلی را یک حالت عاطفی مثبت یا خوشایندی می داند که حاصل ارزیابی

تشکیل می دهد. نگاهی به وضعیت بهداشت و درمان جهان، گوبای

آن است که حداقل ۵۰٪ خدمات سلامتی به عهده پرستاران است. حتی

در برخی کشورها ۸۰٪ امور بهداشتی توسط پرستاران انجام می شود.

بنابراین کیفیت مراقبت های بهداشتی به میزان زیادی بستگی به نحوه

ارایه خدمات پرستاران خواهد داشت.

همچنین پرستاران نقش مهمی را در تغییر نظام مراقبت های بهداشتی و

سیاست گذاری، برنامه ریزی و اجرای خدمات بهداشتی دارند. اما متأسفانه

جایگاه پرستاری در کشور ایران به خوبی واضح نیست (۱). میزان رضایت

شغلی بصورت عام معرف نگرش مثبت یا منفی فرد از شغل خود است. و

متاثر از عوامل متعددی می باشد (۲). تحقیقات نشان داده که کارکنان با

رضایت شغلی بالاتر از نظر فیزیک بدنه و توان ذهنی در وضعیت بهتری

قرار دارند (۳).

رضایت شغلی زائیده عواملی نظیر شرایط محیط کار، نظام سازمانی شغل،

روابط حاکم بر محیط کار، عوامل اجتماعی و فرهنگی است (۴).

از نظر سازمانی، سطح بالای رضایت شغلی منعکس کننده جو سازمانی

بسیار مطلوب است که منجر به جذب و ماندگاری کارکنان می شود (۵).

مفهوم رضایت شغلی پدیده ای حائز اهمیت در حرفة پرستاری است.

اسپیکتور نیز رضایت شغلی را مجموعه احساساتی می داند که هر فرد

درباره شغل خود دارد (۶). رضایت شغلی و تعویض شغل به طور معنی

داری با یکدیگر در ارتباط هستند. اصولاً افراد در شغلی که باطننا از آن

ناراضی هستند برای مدت طولانی باقی نمی مانند و یاد رضایت شغلی باقیمانند

۱- ایران، تهران، اداره بهداشت و درمان نزاجا، کارشناس ارشد پرستاری و نویسنده مسئول

۲- ایران، تهران، دانشگاه علوم پزشکی بقیه ای...، PhD برنامه ریزی درسی و استادیار دانشکده پرستاری

۳- ایران، تهران، دانشگاه علوم پزشکی بقیه ای...، PhD پرستاری و استادیار دانشکده پرستاری

۴- ایران، تهران، بیمارستان چمران، کارشناس پرستاری

بیمارستان‌های دولتی و نظامی شهر تهران انجام شد.

روش کار:

این پژوهش در قالب یک طرح توصیفی- تحلیلی در سال ۱۳۹۲ در بیمارستان‌های عمومی نظامی و دولتی تهران انجام گرفت.

در این مطالعه ابتدا به روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای تعداد سه بیمارستان دولتی و سه بیمارستان نظامی انتخاب شدند. در مرحله دوم در هر کدام از بیمارستان‌های انتخابی، لیست پرستاران تهیه و به روش نمونه‌گیری تصادفی ساده و براساس اطلاعات موجود از مطالعات قبلی در زمینه رضایت شغلی پرستاران، تعداد ۱۶۲ نفر در شش بیمارستان به صورت نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای انتخاب وارد مطالعه شدند.

در این تحقیق برای جمع آوری اطلاعات از پرسشنامه‌های اطلاعات دموگرافیک محقق ساخته و رضایت شغلی "JDI" استفاده گردید. این پرسشنامه که توسط اسمیت و هیولین (۱۹۶۹) ساخته شده است و یکی از رایج ترین و دقیق ترین ابزارهای سنجش خشنودی شغلی است. عبارات و گویه‌های آن جنبه توصیفی داشته و شش نوع خشنودی را ارزیابی می‌کند که عبارتند از:

۱. ماهیت کار (۲۲ سؤال)
۲. سرپرستی (۴ سؤال)
۳. حقوق (۹ سؤال)
۴. ارتقاء (۷ سؤال)
۵. همکاران (۱۱ سؤال)
۶. محیط کار (۷ سؤال).

نحوه پاسخ‌دهی در پرسشنامه‌ها از نمره ۱ تا ۵ بود که نمره ۱ به معنای "رضایت خیلی کم" و نمره ۵ به معنای "رضایت عالی" بود. در مجموع داده‌ها در ۵ سطح خیلی کم (۱)، کم (۱-۲)، متوسط (۲-۳)، خوب (۳-۴) و عالی (۴-۵) طبقه بندی شد و سپس داده‌ها برای تجزیه و تحلیل آماری وارد نرم افزار SPSS ورژن ۲۰ گردید.

این مطالعه با رعایت ضوابط اخلاقی و هماهنگی با مسئولین ذیربیط انجام یافت. هیچگونه اجباری در مشارکت افراد در مطالعه نبود. ضمن بی‌نام بودن پرسشنامه‌ها در حفاظت از اطلاعات آن نهایت دقت و امانت داری بعمل آمد. عدم همکاری مناسب بعضی بیمارستان‌ها و بی‌انگیزگی بعضی از شرکت کنندگان در پاسخ دادن به پرسشنامه و نداشتن دقت لازم از جمله مشکلات اجرایی این تحقیق بود.

یافته‌ها:

نتایج این تحقیق نشان داد اکثر نمونه‌های مورد پژوهش (۶۴٪) مؤنث بودند. میانگین سنی افراد مطالعه شده ۱۲/۷ سال بود. ۱۱۴ نفر (۴٪) دارای سابقه کاری کمتر از ۱۰ سال بودند. ۷۲ نفر (۴٪) از افراد مورد مطالعه دارای مدرک کاریانی پرستاری بودند که عمدتاً در بیمارستان‌های نظامی شاغل بودند. بیشترین گروه شرکت کننده در طرح پرستاران مؤنث از بیمارستان‌های دولتی بودند (جدول شماره ۱).

تأثیرگذار باشد عبارتند از:

۱. عدم رضایت کافی از درآمد و حقوق با توجه به زمان، نوع خدمت، استرس و سختی کاری که عرضه می‌دارند.

۲. تفاوت فاحش و غیر قابل انکار موقعیت اجتماعی آنان با دیگر گروه‌های بهداشت و درمان اعم از پزشک، کارشناسان فیزیوتراپی، مامایی، تغذیه و...

۳. عدم استقلال شغلی حتی برای پرستاران دارای مدارج بالای علمی

۴. جالش‌های نسخه نویسی برای پرستاران که علیرغم پیشرفت‌های زیادی که در اکثر کشورهای جهان در این خصوص به عمل آمده هنوز در ایران تغییر و تحولی در این رابطه دیده نمی‌شود.

بررسی‌هانشان می‌دهد عدم رضایت شغلی یکی از عوامل مؤثر در ترک حرفه پرستاری است.

یک سوم از پرستاران انگلستان و اسکاتلند و بیش از یک پنجم پرستاران آمریکا تمايل به ترک این حرفه را داشته اند (۱۳). با توجه به نقش پرستار در مراقبت از بیماران، افزایش رضایت شغلی این گروه از تیم مراقبتی می‌تواند باعث ارتقاء کیفیت مراقبت شده توسط بیماران شود و رضایت مندی بیماران از خدمات درمانی را بهبود بخشد.

اهمیت کار مراقبت‌های بهداشتی درمانی در این است که پرستاران باید جهت کسب بیشترین کارآیی و اثربخشی، علاوه بر کسب تخصص و مهارت لازم با عشق و علاقه به کار خود ادامه دهند (۳). به عقیده رومان تأثیر کمبود پرستار در سال‌های ۲۰۱۵ تا ۲۰۲۰ به بیشترین حد خود خواهد رسید.

این کمبود نیرو موجب بازماندن از دستیابی به اهداف جهانی نظام‌های بهداشتی و نارضایتی حرفه ای پرستاران خواهد شد (۱۱). عرضه زیانبار نارضایتی شغلی ترک خدمت است. هل ریگل و همکاران ترک خدمت پرستاران را بین ۶۰ تا ۷۰ درصد تخمین زده اند. آنها معتقدند که علت اصلی ترک خدمت عدم رضایت کاری است که مشکل اساسی مدیران پرستاری را تشکیل می‌دهد (۱۴).

تحقیقات نشان می‌دهد نوع شیفت کاری، محل خدمت و جنسیت می‌تواند در رضایت شغلی پرستاران مؤثر باشد طبایی و همکاران طی بررسی بر روی پرستاران شاغل در بخش‌ها و شیفت‌های مختلف بیمارستان‌ها به این نتیجه رسیدند که پرسنل شب کار، مرد و شاغل در بخش‌های سوختگی و روانپزشکی از رضایت کمتری در مورد شغل خود برخوردار هستند (۱۵).

در مطالعه‌ای دیگر که در خصوص عوامل تنفس زای شغلی پرسنل پرستاری در بخش‌های اورژانس بیمارستان‌های زاهدان توسط نویدیان و همکاران انجام شد یکی از مهم‌ترین دلایل نارضایتی پرستاران، ساختار استرس زای مدیریتی برآورد شد (۱۶). نظر به اینکه یکی از عمدتی ترین بخش نیروی انسانی نظام بهداشتی کشور را پرستاران تشکیل می‌دهند، رضایت شغلی پرستاران رابطه مستقیم با کیفیت خدمات پرستاری و بدنبال آن سلامت افراد جامعه دارد. این مطالعه با هدف بررسی مقایسه‌ای رضایت شغلی پرستاران شاغل در

است. این یافته با نتایج تحقیق میرزا بیگی و منجمد همخوانی دارد. تحقیق میرزا بیگی نشان می دهد که فقط یک سوم ($34/3\%$) پرستاران از شغل خود راضی بودند (۱۲).

همچنین اصغری نیز رضایت شغلی پرستاران را "متوسط" ارزیابی می کند (۳). با این وجود می توان گفت علیرغم اقدامات انجام شده برای ارتقاء رضایت شغلی پرستاران، متاسفانه سطح رضایت آنان هنوز در حد قابل قبولی نیست و این یک مسئله عمده و تاثیر گذار در عملکرد و کیفیت کار آنان می باشد که نیازمند تأمل و توجه بیشتر مسئولین می باشد.

نتایج این مطالعه نشان داد که میزان رضایت شغلی پرستاران نظامی کمتر از پرستاران غیر نظامی است. تعهدات نظامیان در قسمت های مختلف ارگان های خدمتی از جمله بیمارستان های نظامی متوجه وظایف سازمانی و مقدم بر دیگر امور است. در واقع شاید توجه به امور نظامی و شرح وظایف افراد و کاستی های معیشتی این گروه از پرستاران می تواند دلیلی بر افت رضایت شغلی باشد. وجود تفاوت در رضایت پرستاران نظامی با غیرنظامی توجه بیشتر مسئولین را می طلبد. نبود رضایت شغلی خوب در پرستاران بالاخص در پرستاران نظامی، موجبات افت کیفیت راهه خدمات پرستاری آنان به بیماران می شود. تداخل خدمات و مراقبت های پرستاری با درگیری های شغلی و محدودیت های نظامی می تواند از دلایل افت رضایت شغلی پرستاران شاغل در بیمارستان های نظامی باشد.

مطالعات جولایی و همکاران نیز نشان می دهد که ارتباط معنی داری بین فضایل اخلاقی و رضایت شغلی پرستاران وجود دارد. به عقیده وی در بین متغیرهای دموگرافیک، سه متغیر شیفت کاری، سطح درآمد و نوع تقسیم کار در پرستاران، ارتباط معنی داری با رضایت شغلی دارند در واقع رابطه معکوسی بین رضایت شغلی پرستاران و سوء اخلاق حرفه ای وجود دارد. عوامل متعددی که در ایجاد تنש های شغلی تأثیر گذار هستند می توانند باعث افت رضایت شغلی و بدنی آن افزایش سوء اخلاق حرفه ای شوند (۱۸). مدیران با رفتارهای اثربخش خود و به کارگیری مدیریت مشارکتی می توانند سبب توانمندسازی پرسنل شوند و بر رضایت شغلی آنان و کیفیت ارایه خدمات تأثیر مثبت بگذارند. روش های حمایتی مدیران بویژه سرپرستاران و روش های تشویق و پاداش دهی آنان می تواند منجر به افزایش انگیزش و رضایت شغلی شود (۱۹). البته نتایج تحقیق کفعی نشان داد که نفویض اختیار، ابزار مدیریتی مؤثری در افزایش

یافته ها در این مطالعه نشان داد که در مجموع، رضایت شغلی کلی پرستاران (بیمارستان های دولتی و نظامی) اکثریت با $59/3\%$ فراوانی در حد متوسط (میانگین رضایت $2/97$ و انحراف معیار $0/52$) بدست آمد. میانگین رضایت شغلی در پرستاران بیمارستان های نظامی در حد متوسط و در پرستاران بیمارستان های دولتی در حد خوب بود. تحلیل آماری بر اساس آزمون T-Test نشان داد که بین میانگین رضایت کلی پرستاران شاغل در بیمارستان های نظامی با دولتی اختلاف معنادار وجود دارد، بطوریکه میانگین رضایت کلی در پرستاران نظامی $2/81 \pm 0/64$ و در پرستاران بیمارستانهای دولتی $3/12 \pm 0/74$ می باشد ($P=0.001$). همچنین این مطالعه نشان داد که بین "جنسیت" و رضایت شغلی رابطه معنادار بر اساس آزمون پیرسون وجود دارد بطوری که رضایت شغلی زنان بیشتر از مردان بود ($P \leq 0.001$) همچنین این مطالعه نشان داد که بیشترین و کمترین میزان رضایت شغلی پرستاران به ترتیب مربوط به "سرپرستی" و "حقوق" بود (جدول شماره ۲). رضایت از "سرپرست" و "همکاران" در پرستاران باسابقه، بیشتر از پرستارانی است که سالهای اول خدمت خود را تجربه می کنند. و بر عکس رضایت از "ارتقاء شغلی" در پرستاران باسابقه، کمتر بود. یافته ها حاکی از آن بود که هر چه مدرک تحصیلی پرستاران بیشتر باشد رضایت از "سرپرست" و "همکار" کمتر است.

جدول شماره ۱: توزیع فراوانی پرستاران بر حسب نوع بیمارستان و جنسیت

نوع بیمارستان/جنسیت	فراوانی مطلق	فراوانی نسبی
نظامی	۳۰	% ۱۸/۵۱
مؤنث	۴۹	% ۳۰/۲۴
دولتی	۲۷	% ۱۶/۶۶
مؤنث	۵۶	% ۳۴/۵۶
مجموع	۱۶۲	% ۱۰۰

بحث و نتیجه گیری:

یافته ها در این مطالعه نشان داد که در مجموع، رضایت شغلی کلی پرستاران در حد متوسط است که نشانه پائین بودن کلی رضایت شغلی

جدول شماره ۲: مقایسه رضایت شغلی پرستاران بیمارستان های نظامی و دولتی

نوع بیمارستان	ارتقاء	حقوق	سرپرستی	محیط کار	همکاران	ماهیت کار
نظامی	$2/47 \pm 0/72$	$1/8 \pm 0/63$	$3/65 \pm 0/77$	$2/6 \pm 0/57$	$3/6 \pm 0/71$	$2/77 \pm 0/49$
دولتی	$2/6 \pm 0/94$	$2/3 \pm 0/7$	$3/9 \pm 0/71$	$3/2 \pm 0/99$	$3/8 \pm 0/62$	$2/97 \pm 0/53$
مجموع	$2/54 \pm 0/83$	$2/06 \pm 0/65$	$3/77 \pm 0/74$	$2/9 \pm 0/78$	$3/7 \pm 0/67$	$2/87 \pm 0/51$

73-61;(2)3;2008. [FullText Persian]

7.Shahbazi L, Salimi T, Karimi H. The survey of depression in infertile couples referred to Yazd research & clinical center for infertility. 2003;335. [FullText Persian]

8.Cortese CG. Job satisfaction of Italian nurses: an exploratory study. Journal of Nursing Management. 12-303;(3)15;2007.

9.Borda RG, Norman IJ. Factors influencing turnover and absence of nurses: a research review. International Journal of Nursing Studies. 94-385;(6)34;1997.

10.Papp I, Markkanen M, von Bonsdorff M. Clinical environment as a learning environment: student nurses' perceptions concerning clinical learning experiences. Nurse Education Today. 8-262;(4)23;2003.

11.Roman L. Nursing shortage: looking to the future. RN. 34;(3)71;2008.

12.Ghazanfari M, Salemi S, Sanjari M, Shirazi F, Sh H, Maleki S. Job satisfaction among Iranian nurses. Hayat. 15:86;2009. [FullText Persian]

13.Lu H, While AE, Barriball KL. Job satisfaction among nurses: a literature review. International Journal of Nursing Studies. 2005.

14.Hellriegel D, Slocum J. & Woodman, RW. Organizational Behavior. 1998.

15.Toubaei S, Sahraeian A. Burnout and job satisfaction of nurses working in internal, surgery, psychiatry burn and burn wards. Ofogh-e-Danesh Journal. 5-40;(4)12;2007. [FullText Persian]

16.Navidian A, Masoudi G, Mousavi S. Work-related Stress and the General Health of Nursing Staffs in Zahedans' Hospitals Emergency Wards (2004). Journal of Kermanshah University of Medical Sciences. 3)9;2005). [FullText Persian]

17.Yousefi A, Pourmire M, Anaraki ES. An Investigation on the relationship Between Nursing Personnel's Confidence Building and their Job Satisfaction in Isfahan University of Medical Sciences Hospitals in 2005. Iranian Journal of Medical Education. 5)10;2011). [FullText Persian]

رضایت شغلی پرستاران نمی باشد (۲۰).

استرس و اضطراب در محیط کار پرستاران می تواند عواقب بسیار جدی در بی داشته باشد و باعث ایجاد اختلالات جسمی و روانی شود. شاکرنيا با مطالعه بروی ۱۲۴ پرستار شاغل در بیمارستان رشت به اين نتيجه رسيدند که همبستگي مشبت و معنی داری بين استرس شغلی و فرسودگی شغلی پرستاران وجود دارد (۲۱).

همچنین امکانات رفاهی کم در محیط کار، عدم ترفیع مناسب و شرایط نامطلوب محیط کار جزء موارد دیگر نارضایتی در هر دو گروه پرستاران نظامی و غیر نظامی بود.

پیشنهادات:

برطرف کردن مشکلات ذکر شده و افزایش رضایتمندی شغلی پرستاران سبب ارتقاء کیفیت خدمات پرستاری خواهد شد. پائین بودن رضایت شغلی پرستاران نیازبه توجه بیشتر مسئولین و سازمانهای مربوطه دارد.

منابع:

- 1.Heydari A, Mazloum SR, Moonaghi HK, Mojalli M, Shahidi LH, Areshtanab HN. Educational challenges ahead of nursing from the perspective of faculty members of Mashhad University of Medical Sciences. Journal of Advances in Medical Education & Professionalism. 8-125;(4)1;2013. [Full Text Persian]
- 2.Monjamed Z, Ghorbani T, Mostofian F, Oveisipour R, Mahmoudi M. A nationwide study of level of job satisfaction of nursing personnel in Iran. Hayat 4)10;2004). [FullText Persian]
- 3.Asghari E, Khaleghdoust T, Asgari F. Effective factors on nurses job satisfaction. The journal of nursing and midwifery facultis guilan medical university. 1:(64)20;2010. [Full Text Persian]
- 4.Jenkeins M, Thomlinson R. Organizational commitment and job satisfaction as predictor of employee turnover intention. Manag Res. 22-18;(10)15;2000.
- 5.Ma C-C, Samuels ME, Alexander JW. Factors that influence nurses' job satisfaction. Journal of Nursing Administration. 9-293;(5)33;2003.
- 6.Lavasani M, Keyvanzade M, Arjmand N. Spirituality, job stress, organizational commitment, and job satisfaction among nurses in Tehran. J Contemporary Psychology.

Persian]

20.Kafami F, Mousavi S, Ghanbari V. Survey the relationship between delegation and job satisfaction in nurses. Journal of Health Promotion Management. 34-29;(2)1;2012. [FullText Persian]

21.Shakerinia I, Mohammadpour M. Relationship between job stress and resiliency with occupational burnout among nurses. Journal of Kermanshah University of Medical Sciences. 2)14;2010). [FullText Persian]

18.Joolaee S, Jalili HR, Rafii F, Hajibabaee F, Haghani H. Relationship between moral distress and job satisfaction among nurses of Tehran University of Medical Sciences Hospitals. Hayat. 1)18;2012). [FullText Persian]

19.Mohsen PL, Navipour H, Ahmadi F. The effect of participative management based on quality circles on nurses job satisfaction in the point of Herzberg. Journal of army university of medical sciences of the iran. 2005. [FullText

Archive of SID

Influence factors in job satisfaction of nurses in the selected military and civil hospital in Tehran; 2013

.Moosavi tabar SY, Rahmani R, Sirati Nayyer M, Abbas Zadeh Z

Abstract

Introduction:

Nurses are the largest proportion of health care system. Job satisfaction is directly related to the quality of nursing services and individual's health. This study evaluate the job satisfaction of nurses in in both military and civil hospital in Tehran.

Methods:

The research was a cross-sectional study conducted on 162 nurses from 6 military and civil hospital in Tehran during May to July 2013 which has been selected by random sampling. "JDI" questionnaire was used to evaluate job satisfaction.

Result:

Results showed that overall job satisfaction of nurses (military and civil hospital) was 59.4% (mean of satisfaction: 2.97, SD: 0.52). Statistical analysis based on T-Test showed that there was a significant difference between the JDI score in military and public hospital nurses. Military nurses were less satisfied than public nurses ($P=0.001$).

Discussion:

Low job satisfaction among nurses especially in military hospital result the low quality of nursing care. This implies greater health authorities.

Keywords:

military nurse, public nurse, job satisfaction